

ใบงานกิจกรรมการเรียนรู้: ดนตรีต่างวัฒนธรรม... สัมผัสความต่างอย่างเข้าใจ

รายวิชา: ดนตรีพื้นฐาน ระดับชั้น: มัธยมศึกษาปีที่ 2 มาตรฐาน ศ 2.1 ตัวชี้วัด ม.2/1: เปรียบเทียบการใช้
องค์ประกอบดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน

คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ แล้วใช้ความรู้เรื่อง "องค์ประกอบดนตรี" (ระบบเสียง, จังหวะ, การ
ประสานเสียง, สีสันทันของเสียง) ของดนตรีไทยและดนตรีสากล มาวิเคราะห์และตอบคำถามต่อไปนี้ให้มีเหตุผล

ภารกิจที่ 1: นักไขข้อข้องใจ (ระดับความรู้-ความเข้าใจ / Remember & Understand)

สถานการณ์: ในค่ายแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม "จอห์น" เพื่อนชาวต่างชาติได้ฟังการบรรเลงดนตรีไทยเดิมเป็นครั้งแรก
จอห์นรู้สึกแปลกใจและหันมาถามนักเรียนว่า "ทำไมดนตรีไทยถึงไม่มีการนับจังหวะ 1-2-3-4 แบบเพลงป๊อปที่ฉัน
เคยฟัง และพวกเขาทำได้ยังไงโดยไม่ต้องเล่นซ้ำหรือเร็วแค่ไหน?"

คำถาม: ในฐานะเจ้าบ้าน นักเรียนจะใช้องค์ประกอบดนตรีด้าน "จังหวะ" (Rhythm) อธิบายความแตกต่าง
ระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากลให้จอห์นเข้าใจได้อย่างไร? ตอบ:

.....
.....
.....

ภารกิจที่ 2: นักวิจารณ์ดนตรี (ระดับการวิเคราะห์ / Analyze)

สถานการณ์: นักเรียนมีโอกาสได้ไปชมการแสดงสด 2 เวทีในงานเทศกาลดนตรี

- เวทีที่ 1: วงปี่พาทย์มโหรี (บรรเลงเพลงไทยเดิม)
- เวทีที่ 2: วงซิมโฟนีออเคสตรา (บรรเลงเพลงคลาสสิก)

คำถาม: นักเรียนสังเกตเห็นว่าทั้งสองเวทีให้ "ความรู้สึกและมิติของเสียง" ที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ให้นักเรียน
วิเคราะห์เปรียบเทียบว่าความแตกต่างนี้ เกิดจากการใช้องค์ประกอบด้าน "การประสานเสียง (Harmony)" และ
"สีสันทันของเสียง (Timbre)" ของทั้งสองวงที่ต่างกันอย่างไร? ตอบ: - ด้านการประสานเสียง:

.....
.....

- ด้านสีสันทันของเสียง:

.....
.....

ภารกิจที่ 3: ที่ปรึกษาด้านดนตรีบำบัด (ระดับการประยุกต์ใช้ / Apply - Open-ended)

สถานการณ์: เจ้าของร้านสปาและนวดแผนไทยแห่งหนึ่ง ต้องการปรับปรุงบรรยากาศในร้านให้ลูกค้าชาวต่างชาติ รู้สึก "ผ่อนคลาย สงบ และสัมผัสได้ถึงกลิ่นอายความเป็นไทย" จึงมาขอคำปรึกษาจากนักเรียน

คำถาม: นักเรียนจะแนะนำให้เจ้าของร้านเลือกเปิดดนตรีที่มีลักษณะองค์ประกอบทางดนตรี (ทำนอง, จังหวะ หรือ สีสิ้นของเสียง) แบบใด จงอธิบายพร้อมให้เหตุผลประกอบ **ตอบ:**

.....

.....

.....

ภารกิจที่ 4: โปรดิวเซอร์มือทอง (ระดับการสร้างสรรค์ / Create - Open-ended)

สถานการณ์: ค่ายเพลงยักษ์ใหญ่กำลังหาโปรเจกต์เพลงใหม่ที่ผสมผสาน (Fusion) ระหว่างวัฒนธรรมตะวันออก และตะวันตกเข้าด้วยกัน เพื่อตีตลาดโลก

คำถาม: หากนักเรียนเป็นโปรดิวเซอร์ ให้ออกแบบไอเดียทำเพลง 1 เพลง โดยเลือกนำ "องค์ประกอบของดนตรีไทย" และ "องค์ประกอบของดนตรีสากล" อย่างน้อยฝั่งละ 1 ชนิดมาผสมผสานกัน ให้อธิบายว่าเพลงของนักเรียน จะออกมาในรูปแบบใด พร้อมตั้งชื่อเพลงให้ดึงดูดใจ **ชื่อเพลง:**

..... แนวคิดการ
ผสมผสานองค์ประกอบดนตรี:

.....

.....

เพลิดเพลินและแนวทางการให้คะแนน (สำหรับครูผู้สอน)

แนวคำตอบและการอธิบายเหตุผล

ภารกิจที่ 1 (จังหวะ): **แนวคำตอบ:** อธิบายให้จอห์นฟังว่า ดนตรีไทยจะไม่มี การแบ่งห้องเพลงที่ตายตัวหรือมี เครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) เหมือนดนตรีสากล แต่ดนตรีไทยจะใช้สิ่งที่เรียกว่า "หน้าทับ" (เช่น เสียงจากตะโพน หรือกลองแขก) และใช้ "จังหวะฉิ่ง" เป็นตัวควบคุมความช้า-เร็วของเพลง ซึ่งแบ่งเป็นอัตรา จังหวะ สามชั้น (ช้า) สองชั้น (ปานกลาง) และชั้นเดียว (เร็ว) โดยจะเน้นให้ความสำคัญกับการลงจังหวะหนักที่ พยางค์สุดท้ายของวรรคเพลง

ภารกิจที่ 2 (วิเคราะห์การประสานเสียงและสีสิ้นของเสียง): **แนวคำตอบ:** - การประสานเสียง: วงปี่พาทย์ใช้การ ประสานเสียงแบบ แปรทำนอง (Heterophony) คือทุกคนเล่นทำนองหลักเดียวกันแต่แปรทางเล่นตาม เอกลักษณะของเครื่องดนตรีตนเอง ทำให้ได้เสียงที่ซ้อนทับกันอย่างวิจิตร ส่วนวงออร์เคสตราใช้การประสานเสียง

แบบ คอร์ด (Homophony/Polyphony) มีทำนองหลักและมีกลุ่มเสียงสนับสนุน ทำให้เกิดความหนาและทรงพลัง

- **สีสันของเสียง:** วงปี่พาทย์มีสีสันเสียงจาก **วัสดุธรรมชาติ** (ไม้ หนังสัตว์ โลหะ) ให้ความรู้สึกเป็นธรรมชาติ หนาแน่นแต่นุ่มนวล ส่วนออร์เคสตราใช้เครื่องดนตรีที่ผ่าน **กระบวนการอุตสาหกรรม/วิทยาศาสตร์** แบ่งหมวดหมู่ชัดเจน ทำให้มีช่วงเสียงที่กว้าง สร้างสีสันได้หลากหลายอารมณ์มากกว่า

ภารกิจที่ 3 (การประยุกต์ใช้): แนวคำตอบ (เปิดกว้าง): ประเมินจากการนำความรู้ไปใช้ เช่น แนะนำให้ใช้ดนตรีที่มีอัตรา **จังหวะสามชั้น (ช้า)** เพื่อให้หัวใจเต้นช้าลงและรู้สึกผ่อนคลาย เลือกใช้ **ทำนอง** ที่เคลื่อนที่ราบเรียบ มีการเอื้อนเสียง และเลือก **สีสันของเสียง** จากเครื่องดนตรีที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ขลุ่ยไม้ไผ่ ซอสายไหม เพื่อให้ความรู้สึกเป็นธรรมชาติและเข้ากับความเป็นสปาไทย (ไม่ควรใช้ดนตรีสากลที่มีการกระโดดของเสียงหรือเครื่องเป่าทองเหลืองเพราะจะกระตุ้นอารมณ์มากเกินไป)

ภารกิจที่ 4 (การสร้างสรรค): แนวคำตอบ (เปิดกว้าง): ประเมินจากความคิดสร้างสรรค์และความสมเหตุสมผลของการตั้งองค์ประกอบดนตรีมาใช้ เช่น

- **ตัวอย่างที่ 1:** ชื่อเพลง "Bangkok Midnight" ใช้รูปแบบการประสานเสียงด้วยคอร์ดแบบดนตรีสากล และใช้จังหวะ Time signature 4/4 แบบเพลงป๊อป แต่ใช้เครื่องดนตรี ระยะเวลา มาตีเป็นแนวทำนองหลักที่มีการเอื้อนและแปรทำนองแทรกเข้าไป
- **ตัวอย่างที่ 2:** ชื่อเพลง "Siam Symphony" ใช้วงออร์เคสตราบรรเลง แต่ใช้ระบบบันไดเสียง 7 เสียงแบบไทยในการแต่งทำนอง และใช้กลองแขกมาตีเป็นจังหวะหน้าทับแทนกลองชุด

 เกณฑ์การประเมินผล (Rubric) แบบ 4 ระดับ

ระดับคะแนน / คุณภาพ	การตอบคำถามและวิเคราะห์ตามหลักการดนตรี (ความรู้ K & ทักษะ P)	การประยุกต์ใช้และความคิดสร้างสรรค์ (ข้อ 3, 4)
4 (ดีเยี่ยม)	อธิบายและเปรียบเทียบองค์ประกอบดนตรี (จังหวะ, การประสานเสียง, สีสันเสียง) ได้ถูกต้องครบถ้วน อ้างอิงเนื้อหาจากบทเรียนได้ชัดเจน และวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ลึกซึ้ง	นำความรู้ไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ได้เหมาะสมอย่างยิ่ง มีไอเดียสร้างสรรค์แปลกใหม่ และสามารถอธิบายเหตุผลรองรับได้อย่างสมเหตุสมผล
3 (ดี)	อธิบายและเปรียบเทียบองค์ประกอบดนตรีได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ สามารถเชื่อมโยงความแตกต่างของดนตรีทั้ง 2 วัฒนธรรมได้ดี	นำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ได้เหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์ดี อธิบายเหตุผลได้ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการ

2 (พอใช้)	อธิบายและเปรียบเทียบองค์ประกอบดนตรีได้ ถูกต้องบางส่วน อาจมีการสับสนระหว่าง ลักษณะของดนตรีไทยและสากลในบางประเด็น	นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ แต่เหตุผล ประกอบยังไม่ชัดเจน หรือความคิด สร้างสรรค์ยังขาดการตั้งองค์ประกอบที่ ชัดเจนมาใช้
1 (ปรับปรุง)	อธิบายองค์ประกอบดนตรีไม่ถูกต้อง หรือไม่ สามารถบอกความแตกต่างของดนตรีสอง วัฒนธรรมจากสถานการณ์ที่กำหนดได้	ไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับ สถานการณ์ได้ หรือไม่ได้ใช้ความรู้ทาง ดนตรีมาอธิบายประกอบการออกแบบ ผลงาน